

Omvärldsbevakning

Maj 2024

Innehåll

1. Inledning	3
2. Strategiska områden	5
2.1 <i>Gröna och blå näringar</i>	5
2.1.1 <i>Aktuellt nu och framåt</i>	6
2.2 <i>Hälsa</i>	7
2.2.1 <i>Aktuellt nu och framåt</i>	8
2.3 <i>Digitalisering</i>	9
2.3.1 <i>Aktuellt nu och framåt</i>	10
2.4 <i>Trio för klimat och säkerhet – Energi, industri och infrastruktur</i>	11
2.4.1 <i>Aktuellt nu och framåt</i>	12
3. Övriga områden	13
3.1 <i>Europas strategiska självförsörjning – STEP</i>	13
Bilaga 1. Lista över policy i EU:s beslutsprocess.....	14

1. Inledning

Småland-Blekinge-Hallands Brysselkontors årliga omvärldsbevakning bygger på ett urval av frågor för vilka vi gör bedömningen att EU:s eller andra europeiska regioners aktiviteter föranleder Småland-Blekinge-Halland att se närmare på sitt engagemang – på den europeiska arenan såväl som på hemmaplan. Aktiviteterna kan till exempel gälla lagstiftning, EU-finansiering eller samarbeten. Omvärldsbevakningen är indelad i två kategorier:

- **Strategiska områden:** Här presenteras ett urval av områden och frågor som bedöms föranleda aktivitet hos medlemmarna på kort till medellång sikt. En överblick av varje strategiskt område följs av ett antal aktuella frågor som Brysselkontoret bedömer som betydelsefulla. Här beskrivs pågående aktiviteter och hur Småland-Blekinge-Halland kan agera framöver.
- **Övriga områden:** Här presenteras frågor som syftar till att ge våra ägare större möjlighet att förbereda sig för framtiden. Utifrån vad som sker på EU-arenan kan Småland-Blekinge-Halland påverkas inom en snar framtid, vilket kan leda till uppdrag för organisationen.

Omvärldsbevakningen syftar till att bidra som ett kunskapsunderlag till medlemmarnas årliga arbete med att kartlägga och prioritera sina gemensamma behov gentemot Brysselkontoret, samt ange på vilket sätt man önskar engagera sig internationellt för att nå målen hemma. Omvärldsbevakningen utesluter inte att ägarna ger Brysselkontoret i uppdrag att bevaka områden som inte tas upp här.

Specifikt för denna uppdatering

Till hösten tillträder en ny EU-kommission. Mandatet för vilka frågor kommissionen kan driva påverkas av valresultatet i Europaparlamentsvalet i juni. I det politiska glappet har vi därför fångat upp diskussioner och förslag som vi bedömer kan komma att föras vidare till konkreta förslag. Att engagera sig medan förslag arbetas fram under kommande år ger vissa fördelar. Påverkansinsatser ger som bekant störst effekt tidigt i EU:s beslutsprocess, innan ett förslag ligger på bordet.

Flera områden går hand i hand för att tackla klimatförändringar och göra Europa mer konkurrenskraftigt. Det har vi tagit hänsyn till när vi i år slagit ihop *Energi, Industri och Infrastruktur* till ett område.

Som en följd av ovan har vi i år försökt att tydligare förutse EU:s långsiktiga inriktning och återspegla EU:s tidiga arbete. I bilagan på slutet redogörs för hur det i den tidigare fasen av EU:s beslutsprocess handlar om att signalera till ägarna när en övergripande konsekvensanalys av pågående diskussioner behöver göras. I nästa steg när innehållet börjar ta form behöver planer för eventuella inspel tas fram.

I likhet med *Innovation* och *EU-finansiering* utgör kompetensförsörjning inget eget område i årets omvärldsbevakning. Däremot återkommer begreppet flitigt i beskrivningarna av de andra områdena. Anledningen är att kompetensförsörjning ur ett EU-perspektiv är en viktig beståndsdel i de flesta tematiska områden, vilket särskilt har uppmärksammats under *Europaåret för kompetens* utifrån den gröna- och digitala omställningen samt demografiska förändringar.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina bedöms fortsätta och kommer påverka hur EU allokera sina insatser och resurser. I *Övriga områden* lyfter vi därför varför vi bör hålla ögonen på EU:s prioriteringar av investeringar som stärker den europeiska självförsörjningsgraden.

Nya förutsättningar för internationellt samarbete 2021–2027

EU betonar alltmer vikten av gränsöverskridande samverkan för regional utveckling. Tanken är att koppla våra kompetenser till andras styrkor – och att bygga vidare på vår kompetens inom utvalda områden. Avsikten är att förbättra Europas konkurrenskraft genom att vår kritiska massa ökar, vilket

även förutses stärka vår absorptionskraft av extern finansiering. Att synliggöra och marknadsföra regionens kompetenser blir allt viktigare för den regionala nivåns förmåga att kunna ta del av europeiskt kapital för investeringar som planeras i regionen.

Nuvarande programperiod handlar i hög grad om att öppna dörrar till europeisk samverkan för aktörer i regionens innovationssystem och att fokusera på de möjligheter som länkar bäst till våra medlemmars prioriteringar och styrkor. Samarbeten som visar kapacitet att nå önskad effekt av EU-medel ökar sina möjligheter att utlysningar skraddarsys efter deras styrkor.

Året som kommer

Omvärlden har förändrats påtagligt under EU-kommissionens och Europaparlamentets nuvarande mandatperiod. Valet till ett nytt Europaparlament i juni påverkar i hög grad om EU kommer fortsätta på inslagen väg, eller byta riktning. I övergången mellan de två EU-kommissionerna uppstår ett visst politiskt vakuum där få lagförslag drivs igenom och där det dröjer ett tag tills den nya EU-kommissionen får upp styrfart. Generellt sett, ser vi dock att det finns krav på att EU i högre grad än tidigare anpassar sin verksamhet till den geopolitiska situation som råder. Parallellt med ett förmodat fortsatt fokus på klimatomställning, betyder det ett större fokus på försvarsfrågor/säkerhet, konkurrensmöjligheter och politik som stärker Europas självförsörjningsgrad när kampen om råvaror och produkter hårdnar. Nya utmaningar och uppgifter betyder att EU tvingas se över var besparingar kan göras.

Under kommande år förväntas flera förslag från EU-kommissionen som kommer ligga till grund för det budgetförslag som kommer slutförhandlas ända in på sluttampen av 2027. På samma sätt förväntas strategiska dokument presenteras som pekar ut områden där våra ägare kan förvänta sig lagstiftning och andra politiska initiativ. Utan ett slut i sikte för kriget i Ukraina, kan det inte uteslutas att vi kommer fortsätta påverkas framöver, även på längre sikt. Effekterna av kriget handlar även om framtidens prioriteringar och resursallokeringar, må det röra utbyggnad av vindkraft, ett ökat europeiskt samarbete inom försvar och migration, eller vårt näringslivs tillgång på råvaror och produkter. Härutöver kommer sannolikt året ge indikationer på hur och när EU:s utvidgningsprocess går vidare.

På längre sikt

Medan EU:s inledande år i den kommande mandatperioden präglas av att fastlägga den övergripande inriktningen, handlar andra året om lanseringar av nya initiativ, strategier och utredningar. Från och med tredje året börjar det huvudsakliga lagstiftningsarbetet då de förslag som diskuterats i mandatperiodens inledande år presenteras och börjar behandlas av Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. Denna lagstiftningsfas varar mandatperioden ut. I mandatperiodens slutskede börjar en ny diskussion om vad nästkommande EU-kommission ska prioritera. Så sluts cykeln och börjar om på nytt 2029.

Under 2027 sker slutförhandlingarna om EU:s långtidsbudget och inriktning fram till 2035. Resultatet av förhandlingarna blir avgörande för vilka medel som våra ägare får tillgång till från 2028. Redan nu ser vi dock tendenser mot att EU-medel knyts till mervärde för EU för att lösa de stora utmaningarna, snarare än att regionerna får samma typ av egna EU-medel som tidigare att själva fördela.

I dagens geopolitiska kontext är det ingen vågad gissning att försvarsfrågor kommer spela en ökad roll på längre sikt. Geopolitiken påverkar även förutsättningarna för en utvidgning av unionen med nya EU-medlemmar, hur vi kan ha egen europeisk produktion av läkemedel och självförsörjning av livsmedel, till vilka energilösningar EU:s medlemsstater väljer för att garantera elförsörjning och strategisk säkerhet. I takt med att demografin i Europa förändras, torde vi även se mer politik som syftar till att hantera en ökande arbetskraftsbrist parallellt med migrationsfrågan.

2. Strategiska områden

2.1 Gröna och blå näringar

EU:s arbete för att möta miljö- och klimatrelaterade utmaningar sträcker sig över flera policyområden. Detta är tydligt i den *Gröna giv* som är en av de högst prioriterade satsningarna för von der Leyens EU-kommission. Detta har varit tydligt genom lagstiftningspaketet *Fit-for-55*, livsmedelsstrategin "*Från jord till bord*", *Skogsstrategin för 2030*, *EU-missionen för hållbara hav och vatten*, med flera – ett stort antal. Viktiga förslag och initiativ inom den *Gröna giv* har lagts fram och blivit antagna av Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. Inför den nya mandatperioden (2024–2029) kommer de förslag som beslutats om under den gångna mandatperioden att börja gälla och implementeras på nationell nivå. Därtill väntas EU-kommissionen fortsätta på inslagen väg och fokusera på att förbereda unionen för att nå sina klimatåtaganden. Om än med en något förändrad retorik med betoning på självförsörjning och konkurrenskraft i den gröna omställningen.

Den kommande europeiska mandatperioden (2024–2029) innebär oundvikligen förändringar i arbetssätt och inriktningar som även kommer påverka frågor kopplade till gröna och blå näringar. En ny EU-kommissions prioriteringar formas av naturliga skäl alltid av den samtid den tillträder i. Då föregående EU-kommission i mångt och mycket präglades av *Parisavtalet* och klimatmedvetenheten efter "*Fridays for Future*"-rörelsens mediala framgång, ser nästkommande mandatperiod, av allt att döma, ut att präglas av de globala kriser som uppstått under de senaste fem åren. Säkerhet, motståndskraft och industriell konkurrenskraft genomsyrar i dag alla europeiska diskussioner, på samma sätt som klimat och miljö gjorde 2019. Rent konkret kommer detta sannolikt innebära en del ompaketering av europeiska initiativ. Satsningarna inom ramen för den *Gröna giv* kommer att fortsätta, men de kommer sannolikt att bland annat sättas in i nya sammanhang. Om EU tidigare pratat om anpassning till klimathot, kommer vi förmodligen höra mer formuleringar som lyfter upp samhälllig säkerhet, motståndskraft och självförsörjning vid lansering av kommande års initiativ. Flera av de frågor som varit stora under den förra mandatperioden, kommer sannolikt fortsätta att prioriteras under nästkommande mandatperiod. Detta gäller inte minst livsmedelsfrågorna. Föregående mandatperiod har fokuserat på att göra jordbruket hållbart, med reformer av den gemensamma jordbrukspolitikerna och initiativ som "*Från jord till bord*", detta har delvis resulterat i ökad byråkrati, krav och missnöje från lantbrukare. Nu pratas det alltmer om att skydda och hjälpa lantbrukare och att Europa måste vara självförsörjande på livsmedel för att kunna stå emot yttre hot och störningar i globala handelskedjor.

Skogliga frågor kommer fortsatt vara viktiga under nästa mandatperiod. Beslutade regler ska implementeras och anpassas efter verkligheten vilket kan tvinga fram ändringar. Därtill väntas ytterligare åtgärder presenteras för att komplettera och slutföra satsningar som initierats under innevarande mandatperiod, så som skogsövervakning, jordhälsa och system och kompensation för kollagring i skog och mark.

Frågor kopplade till tillgång och användning av vattenresurser, både på land och till havs, inklusive så kallade blå näringar, är en fråga som har tydligt fått allt större uppmärksamhet på europeisk nivå. Många europeiska aktörer har under de senaste åren åberopat en "*blå giv*" som ett komplement till den gröna giv och det mesta pekar på att EU-kommissionen hörsammat dessa uppmaningar och just nu arbetar med att förbereda initiativ och lagförslag till nästa mandatperiod. Vi kan här förväntas oss att se flera förslag kopplade till så kallad vattenresiliens och anpassning till oberäkneliga väderfenomen.

2.1.1 Aktuellt nu och framåt

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar 2024 bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

Skog

SBHSS engagemang kring *EU:s nya skogsstrategi för 2030* har i mångt och mycket kommit att prägla utvecklingen av SBHSS verksamhet under den föregående europeiska mandatperioden. Inte minst vad gäller påverkansarbetet, där rapportörgruppen för skogsfrågor kommit att sätta ramarna för hur bevakning och påverkan av europeiska frågor hanteras inom SBHSS-samarbetet. Frågor kopplade till skog och trä kommer även under nästkommande mandatperiod att vara viktiga att följa. Förutom att flera av de initiativ som lanserades inom ramen för *EU:s nya skogsstrategi*, i skrivande stund, ej hunnit bli färdigförhandlade, kommer dessa lagstiftningsakter att behöva behandlas vidare under nästa mandatperiod. Lagstiftningen kring jordhälsa kan komma att utvidgas i och med att nuvarande rapporteringssystem blir operationellt, och eventuella kompensationsystem för kollagring i mark och natur kan byggas ut efter att certifieringssystemet av koldioxidupptag kommit på plats. Rapportörgruppen för skog kommer därtill kunna spela en viktig roll i uppföljningen och implementeringen nationellt av de skogsrelaterade lagstiftningsakter som beslutats om under det gångna året, vilket redan nu visat sig kunna bli klurigt för bland annat *avskogningsförordningen*, där svenska regioners inspel har haft stor betydelse. Intresset för svensk kompetens inom skogsbruk är fortsatt stort från både EU-kommissionen och andra europeiska regioner.

Livsmedel

Under nästa mandatperiod kommer flera initiativ presenteras på livsmedelsområdet. Dels väntas EU-kommissionen lansera resterande delar av de förslag som tidigare presenterats inom "*Från-jord-till-bord*"-strategin, dels väntas ett ökat fokus kring europeisk livsmedelssjälvförsörjning. Därtill kommer EU:s nya *proteinstrategi* att presenteras, efter att tidigare ha skjutits upp. Säkerhetsaspekter och självförsörjning väntas också påverka diskussionen inför framtagandet av nästa långtidsbudget och jordbrukspolitik (2028–2024). Samlat har SBHSS goda möjligheter att i tid spela in tankar och idéer kring sina styrkor inom hållbart lantbruk, inklusive plantbaserade proteiner, och djurhållning, till EU-kommissionen och eventuellt också skapa förutsättningar för möjligheter till finansiering av projekt inom dessa områden.

Vatten

Tillgång till vatten av god kvalitet är en grundförutsättning för ett hållbart samhälle och vattenresurser både till havs och på land sätts på press genom miljöförstöring och ett instabilare klimat. En ökad grad av oberäkneliga väderfenomen innebär att vi dels måste ta vara på den nederbörd som kommer, dels förbereda för perioder av svår torka. Kontaminering av miljö med plast och kemikalier är alltjämt ett globalt problem vilket i sin tur sätter press på reningsverk, vattentäcker och skapar allvarliga hälsorisker för både människor och djur. EU har länge arbetat med vattenrelaterade frågor och ny lagstiftning har presenterats i vågor. Under föregående mandatperiod har EU lanserat sin *mission om att återställa hav och vatten*, och reviderat *avloppsvattendirektivet*. Under nästkommande mandatperiod väntas en ny våg av vattenrelaterade initiativ. Under det senaste året har flera betydelsefulla organisationer och EU-institutioner lyft frågan om en *Blå giv*, som ett komplement till den *Gröna given*. Konkret väntas förslag kopplade till vattenresiliens, inklusive effektivisering, återbruk och klimatanpassning så som åtgärder för att minska effekterna av torka och översvämningar, presenteras tidigast 2025. Här kan SBHSS regioner spela en roll genom de vattenrelaterade projekt som genomförs i länen, vilkas erfarenheter och slutsatser kan lyftas fram inom EU-institutionerna inför framtagandet av nya initiativ.

Viktiga frågor

- Lagstiftningsakter med bäring på skogsbruket, vatten och livsmedelsförsörjning
- Tillvarata samarbetsmöjligheter utifrån smart specialisering inom de gröna och blå näringarna

2.2 Hälsa

På hälsoområdet har EU inte beslutskompetens, och EU-kommissionens roll är huvudsakligen att stödja medlemsstaterna i arbetet samt att främja såväl forskning som innovation, men det hindrar inte att ny lagstiftning inom hälsoområdet efterfrågas av EU:s medlemsstater och presenteras från EU-arenan. Demografiska, tekniska och kostnadsrelaterade utmaningar ökar kraven på att hälso- och sjukvårdssystem runt om i Europa reformeras och moderniseras. Därför uppmanar EU-kommissionen till samordning och samverkan både mellan olika länder och sektorer, med eller utan EU-finansiering, samt att i högre grad överföra och dela erfarenheter. Europa har ett starkt näringsliv inom *Life Science och MedTech* och den globala konkurrenskraften för dessa branscher anses kunna stärkas ytterligare genom harmonisering av regelverk, inte minst vad gäller digitalisering och e-hälsa.

Med pandemin i bakgrunden har EU-kommissionen adresserat behov av samordnade rekommendationer och insatser inom hälsoområdet framöver, bland annat genom en europeisk hälsounion, för att stärka beredskapen vid gränsöverskridande hälsohot. Covid-19 har även tydliggjort behovet av ökade finansiella satsningar på hälsoområdet, samt gränsöverskridande samarbete. Även innovationsbehov och tillhörande kompetensbehov har uppmärksammats inom EU för att öka EU:s globala konkurrenskraft. Gemensamma utmaningar som EU-kommissionen försöker bemöta är psykisk ohälsa, bristen på läkemedel, antimikrobiell resistens (förkortning AMR – bakterier resistenta mot antibiotika) och kampen mot cancer. Arbetet mot cancer görs bland annat genom Missions-metodiken som går ut på att introducera ett brett antal åtgärder avsedda att uppnå specifika mål genom gräsrotsinitiativ med stark koppling till EU:s forskning och innovation.

Utveckling, både gällande effektiva hälso- och sjukvårdssystem och näringslivsfrämjande, sker i ökande grad inom europeiska samverkansplattformar, där aktörer från regioner, akademi, näringsliv och hälsoorganisationer gemensamt driver utvecklingen, bygger strategiska allianser för kompetensutbyte samt påverkar beslut och finansieringsutlysningar. Regioner arbetar även med hälsoinnovation och näringslivsfrämjande inom ramarna för regionernas styrkeprioriteringar (smart specialisering). Det är således inte tal om enskilda projekt, utan bredare sammanslutningar där man kontinuerligt samarbetar kring utmaningar och möjligheter. Digitalisering och utveckling inom e-hälsa ses både som en del av lösningen på utmaningar inom hälso- och sjukvårdssystemet och som en tillväxtbransch. Ett exempel på detta är våra ägares delaktighet i den europeiska innovationshubben för hälsodata, som det står mer om under digitaliseringsområdet på sida 7–8 i denna omvärldsbevakning.

Småland-Blekinge-Hallands aktörer har fortsatt sitt europeiska engagemang inom området hälsa genom den gemensamma hälsoplattformen som etablerades under 2020 med tillhörande rollfördelningar, samt 2-åriga planer och mål. Plattformen är ett verktyg för att genomföra ägarnas uppdrag om nära vård, med syftet att kunna arbeta mer effektivt och långsiktigt. Plattformen organiserar erfarenhetsutbyten genom samarbetet med italienska regionen Emilia-Romagna och syftar till att fungera som gemensam ingång till Brysselbaserade nätverk och kontakter.

2.2.1 Aktuellt nu och framåt

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2024, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

Effektiva hälso- och sjukvårdssystem

Inom såväl europeiska som nationella nätverk pågår diskussioner, kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyten kring hur vi kan stärka och effektivisera hälso- och sjukvårdssystemen. Utgångspunkten är som regel ett personcentrerat förhållningssätt samt en integrerad och samordnad vård. Småland-Blekinge-Hallands intresse kopplat till nära vård ligger väl i linje med dessa diskussioner. Digitalisering är en central del av effektiviseringen av hälso- och sjukvårdssystemen. Bland annat utforskas AI:s roll inom vården och innan den europeiska mandatperiodens slut förväntas ett europeiskt hälsodataområde ha upprättats. Revideringen av läkemedelslagstiftningen befinner sig mitt i lagstiftningsprocessen och förväntas antas först under nästa mandatperiod. Framåt ser vi trender som pekar mot lagstiftning kopplat till kritiska läkemedel, en strategi för ökad arbetskraft inom hälso- och sjukvård, samt initiativ för att stödja utvecklingen och förstärkningen av integrerade barnskyddssystem i EU genom att med hjälp av befintliga EU-verktyg uppmuntra ökad samverkan mellan myndigheter och tjänster. Det finns därför skäl för SBHSS att engagera sig i policyprocessen.

Europeiska samarbetsmöjligheter

I ett europeiskt sammanhang blir samarbeten allt viktigare för ingångar till utbyte, samlärande och ökade möjligheter till EU-medel. Samarbetsmöjligheterna kan se olika ut gällande struktur och formalitet. Hälsoplattformens samarbete med Emilia-Romagna är ett exempel på ett mer informellt samarbete jämfört med följande exempel som är av mer formell karaktär. Smart specialisering spelar en roll för samverkan inom hälsoinnovation och här finns samarbetsplattformar att nyttja, som regionerna sannolikt behöver förhålla sig till i framtiden. Inom EU:s finansieringsprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, finns partnerskapet *European partnership on transforming health and care systems*, vilket tydligt omfattar hälso- och sjukvårdsansvariga och som bygger på tidigare partnerskap, inom till exempel hälsosamt åldrande. *Kompetenspakten*, ett ramverk för flera större initiativ med målet att främja samarbete som leder till konkreta åtgärder inom kompetensutveckling, erbjuder hubbar av nätverk, resurser, kunskap och vägledning anpassat efter deltagarnas behov. För att kunna tillgodogöra sig nyttan och resultat krävs ett aktivt deltagande av experter från hemmaplan.

EU-finansiering inom hälsa 2021–2027

2021–2027 finns det flera möjligheter till finansiering inom hälsa, bland annat genom EU:s hälsoprogram *EU4Health*, vars budget dock riskerar att halveras framöver. Utöver direkta behov i samband med pandemin ligger även fokus på långsiktiga utmaningar för att stärka hälso- och sjukvårdssystemen. Även inom forsknings- och innovationsprogrammet *Horisont Europa* förekommer stora satsningar på hälsa. För hälsoinnovation finns även *Initiativet för innovativ hälsa (IHI)* som är ett offentligt-privat partnerskap mellan EU och europeiska life science-industrier. Målet är att omvandla hälsovetenskap och innovation till konkreta fördelar för patienter och samhälle, samt säkra att Europa ligger i framkanten för tvärvetenskaplig, hållbar och patientcentrerad hälsoforskning. *Programmet för ett digitalt Europa* erbjuder möjligheter till finansiering kopplat till digitalisering och e-hälsa, alltifrån offentlig sektors omställning till utveckling av artificiell intelligens. Även *Erasmus+* kan öppna upp för ökade medel knutna till insatser för kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvård.

Viktiga frågor:

- Utveckling av nya och befintliga europeiska samarbeten för att utveckla nära vård
- Undersöka grupperingar som kan komma i fråga för EU-finansiering
- Undersöka förberedelsearbete för påverkan och implementering av EU-lagstiftning

2.3 Digitalisering

EU-kommissionen har utnämnt åren fram till 2030 som EU:s digitala decennium och pekar på behovet av genomgripande samhällsomställningar. Utmaningarna ställer höga krav på utbyggnad av digital infrastruktur som är grundförutsättningen för hela digitaliseringsarbetet; interoperabilitet (se nästa sida), digitala kompetenser, cybersäkerhet, datadelning och AI för den regionala utvecklingen, i synnerhet då digitalisering är sektorsöverskridande, vilket kräver koordinering av både aktörer och resurser. Behovet av samhällets snabba digitaliseringsutveckling är uppenbar. För att nå målen fram till 2030 används EU:s digitala kompass som strategiskt hjälpmedel, vilket flera svenska aktörer visat intresse för att använda. Oklarheten kring ansvarsfrågan för digitalisering i Sverige spelar en avgörande roll för våra ägares möjligheter att utveckla digitaliseringen genom EU-arenan.

På EU-arenan hanteras frågor om hur vi kan sätta ramar för äganderätt, tillgång och användning av vår data, samt interoperabilitet inom och mellan olika offentliga digitala system. Den lokala och regionala nivåns engagemang blir uppenbart när vi talar om EU:s ramar för offentliga digitala tjänster, samt för samordning för att snabbt hjälpa näringslivet att anpassa verksamheten. Till exempel kan det gälla nya krav på EU-certifieringar (CE-märkning) som kommer krävas 2026 för nya system och tjänster kopplat till AI. Redan har flera lagförslag om ovan nämnda områden hanterats och med hänsyn till den snabba digitala utvecklingen är sannolikheten hög att lagförslagen kommer behöva uppdateras och nya lagförslag presenteras i framtiden. För att nå målen till 2030 identifieras och definieras de utifrån 4 prioriterade områden i *EU:s digitala kompass*: kompetens, infrastruktur, företag och offentliga verksamheter, som måste stärkas för att kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter. I en situation där den svenska lokala- och regionala nivåns intressen inte tydligt framförs av någon svensk medlemsorganisation eller myndighet, finns det anledning för aktörer i Småland-Blekinge-Halland att fortsätta följa diskussioner på EU-arenan om både lagstiftning och initiativ tillsammans i SBHSS.

Samarbete inom SBHSS och övriga regioner i Sverige har bekräftat Brysselarenan som en viktig samlingsplats för att identifiera europeiska projekt- och samarbetspartners både i policy- och finansieringssammanhang. Samarbeten ger inte bara större genomslag vid påverkansarbete, utan utvecklar även den regionala verksamheten genom erfarenhetsutbyten och ökar chanserna till projektfinansiering från EU som ofta förutsätter att man ingår i samarbeten med olika typer av aktörer för att utveckla lösningar för gemensamma europeiska utmaningar. Våra ägares deltagande i europeiska digitala innovationshubbar kan således innebära fördelar för våra ägare och dess aktörer. Att delta i den här typen av större samarbeten är även betydelsefullt eftersom arbetsmetoden att knyta ihop en mängd kompetenser och resurser till ett större samarbete betonas i flera EU-sammanhang.

EU:s arbete handlar inte bara om lagstiftning, utan för den lokala och regionala nivån är även de ekonomiska styrmedel EU erbjuder intressanta. Det finns ett särskilt finansieringsprogram för digitalisering, *Programmet för ett digitalt Europa*, men digitalisering ingår även som en aspekt i flera av EU:s övriga tematiska program. Konsten för oss blir att koppla ihop det horisontella digitala området med våra andra respektive arbetsområden och dess aktörer, samt att påverka programutlysningar utifrån våra regioners och lärosätets behov. EU-finansieringen framåt drar sig sannolikt mot fokus på ökad europeisk konkurrenskraft, innovation och oberoende av övriga världen för tekniska komponenter.

2.3.1 Aktuellt nu och framåt

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar 2023 bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

Policy

2024 antas flera lagförslag som påverkar EU-medborgare, men enligt källor i Europaparlamentet och EU-kommissionen lutar det inom den närmsta tiden mot att bli färre nya lagförslag på EU-nivå för att lägga fokus på implementering av lagförslag, samt minska bördan för europeiska företag och prioritera EU:s konkurrenskraft. Det är av intresse att följa utvecklingen av EU:s dataområden, som redan presenterats inom områden som hälsa, kulturarv, offentlig administration, energi, *Gröna given*, mobilitet och tillverkningsindustrin. Regleringen av AI förväntas snart antas och EU-kommissionen har initierat en AI-pakt och AI-byrå för att hjälpa företag och myndigheter i medlemsländerna att följa reglerna innan de träder i kraft. Initiativ har lagts fram inom cybersäkerhet och förväntas fortsätta med hänsyn till den geopolitiska omgivningen. Nya regler för att bemöta digitalt beroende förväntas på efterfrågan av Europaparlamentet. Med hänsyn till osäkerheten kring ansvarsfrågan för de digitala frågorna i Sverige, finns anledning att engagera sig i den europeiska policyutvecklingen.

Digital infrastruktur

Europa ska bli den mest uppkopplade kontinenten 2030 och digital infrastruktur är ett av EU:s mål för att stärka det digitala oberoendet och tydligt fokusera på den digitala infrastrukturen genom säkra, högpresterande och hållbara digitala infrastrukturer, genom målet snabbt internet åt alla och 5G överallt. Gigabitinfrastrukturakten (GIA) förväntas antas innan mandatperiodens slut och ersätter tidigare regler för snabbt bredband i EU (CBRD) och ska bidra till att nå målen för den digitala infrastrukturen genom minskad kostnad för utbyggnad. Vi ser trender som pekar mot en reglering av digitala nätverk (DNA), som nämns i EU-kommissionens Vitbok för hur Europa ska bemästra behoven av digital infrastruktur, vilken målar upp möjliga framtida scenarion. Fler uppmaningar om framtida satsningar nämns i en högnivårapport, på uppdrag av Europeiska rådet, om den inre marknadens framtid. Där identifieras en färdplan för att påskynda integrationen av elektronisk kommunikation, med fokus på framsteg inom nästa europeiska mandatperiod (2024–2029). EU:s mål påverkar regionernas ansvar för bredbandsutbyggnad och engagemang på EU-nivå är därför viktigt.

Samarbeten

För att öka chanserna till EU:s projektfinsiering förutsätts ofta samarbeten för att utveckla lösningar på gemensamma utmaningar i Europa. Samarbeten på svensk och europeisk nivå ger större genomslag vid påverkansarbete och utvecklar verksamheten genom erfarenhetsutbyten. Brysselkontorets ingångar till nätverk som ERRIN är verktyg för att hitta digitaliseringsmöjligheter för regionerna.

Finansiering

Framför allt erbjuder *Programmet för ett digitalt Europa* strategisk finansiering för att stödja projekt inom bland annat cybersäkerhet, AI, digitala färdigheter och säkerställning av en bred användning av digitala teknologier. Då flera områden är av intresse för våra regioner och lärosäte är det nödvändigt att fortsätta bevaka möjligheter inom programperioden 2021–2027. Programmet riktar sig särskilt till att fylla gapet mellan forskning av digitala teknologier och dess resultat att nå marknaden. Finansiering för digitalisering finns även inom *Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF Digital)* för säker, hållbar och högpresterande digital infrastruktur (bland annat Gigabit- och 5g-utbyggnad), *Erasmus+* för kompetenser och utbildning och *Horisont Europa* för forskning och innovation.

Viktiga frågor:

- Att kunna påverka EU-lagstiftning tidigt i policyprocessen
- Möjligheter med EU:s digitala kompass för vägledning i den digitala transformationen
- Undersöka möjligheter för finansiering av digital innovation

2.4 Trio för klimat och säkerhet – Energi, industri och infrastruktur

Von der Leyen-kommissionens stora klimatsatsning, EU:s *Gröna giv*, har som huvudmål att göra unionen klimatneutral till 2050. Detta genom att reducera medlemsländernas utsläpp av växthusgaser till netto-noll. Detta mål ligger fast och EU:s medlemsländer kommer att behöva hålla en stram kurs under de närmsta åren för att nå det första delmålet om 55 procent minskning av utsläppen (jämfört med 1990-års nivåer) till 2030. Samtidigt förbereder EU-kommissionen just nu nästa delmål, det för 2040. Insatserna för att reducera EU:s utsläpp av växthusgaser kommer därför att behöva fortsätta under en överskådlig tid.

Energi-, industri- och transportsektorerna står alltså för merparten av EU:s totala utsläpp. Den gröna omställningen av dessa sektorer kommer ofrånkomligen att innebära kostnader och osäkra investeringar som ska bäras av berörda sektorer, konsumenter och skattebetalare. Att säkra upp dessa sektorer för att stå emot, inte bara den gröna omställningen själv, utan även en osäkrare omvärld med internationella konflikter och störningar i handelsflöden, kommer att bli den utmaning som nästa EU-kommission behöver hantera. Under den föregående europeiska mandatperioden har fokus legat på att förbereda lagstiftning som reglerar sektorers utsläppskrav, efter målet om ett klimatneutralt Europa till 2050 och de mest akuta delmålen till 2030. Detta har skapat oro inom näringsliv, lantbruk och andra sektorer, som bara förvärrats genom de prisökningar som tillkommit i och med detta årtiondes internationella konflikter, hälso- och handelskriser.

Den europeiska debatten inför den kommande mandatperioden präglas i mångt och mycket av röster som poängterar behovet av att i och med den gröna omställningen också säkerställa europeiska företags globala konkurrenskraft, och att trygga upp leveranskedjor och tillgång till teknik och råmaterial, så att den gröna omställningen kan fortgå och utveckla Europa, även i en konfliktfylld omvärld. Därtill lyfts det faktum att klimatanpassning och grön omställning går hand i hand med en allmän samhällssäkerhet och civilt och militärt försvar. Ett decentraliserat elnät står sig mer robust mot både en militär angripare och ett oförutsägbart väder. En hållbar, grön och konkurrenskraftig europeisk industri är på liknande sätt en grundförutsättning för att stå emot blockader av handelsvägar och för återhämtning efter naturkatastrofer. Sist men inte minst, kan varken energi- och industrisektorerna fungera utan en robust och motståndskraftig infrastruktur av vägar, järnvägar, hamnar, samt el och kommunikationsledningar.

Samhällelig säkerhet, motståndskraft och självförsörjning kommer även inom energi, industri, transport och infrastruktursektorerna vara ledord för den europeiska politiken under nästa mandatperiod. EU-kommissionens prioritering av utbyggnad av förnybar energi inom EU kommer att fortsätta. Diskussionen om att bygga färdigt den så kallade energunionen som länge diskuterats, har fått förnyad kraft sedan kriget i Ukraina, och är en fråga där medlemsländerna vill se ledarskap från EU-kommissionen. En snabb utbyggnad av förnybar energi kräver också en stärkt europeisk industriell bas som kan underhålla den ny infrastrukturen och elnäten. Här handlar diskussionen om att utnyttja de råvaruresurser som trots allt redan finns i Europa, både i berggrunden och i form av återvunnet material, men också att säkerställa att Europa har kompetensen och den tekniska förmågan att förädla dessa material till avancerad teknik till den gröna omställningen. Frågorna om en ökning av EU:s långtidsbudget, europeisk gemensam upplåning och olika former av statsstöd riktade till grön industri och försvarssektorn, något som Sverige resolut varit emot, är också något som kommer att aktualiseras inom de närmsta åren och där kreativa lösningar från lokal och regional nivå efterfrågas. Vad gäller transport och infrastruktur kommer vi se ett ökat fokus på försvar och klimatanpassning, där EU-kommissionen kommer att försöka hitta fler kreativa synergier mellan de finansiella programmen, för att bättre säkerställa samhällelig säkerhet, motståndskraft och självförsörjning.

2.4.1 Aktuellt nu och framåt

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar 2024 bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

Industri

Europeisk industri är en fråga som har kommit att bli alltmer central under de senaste åren. Tillkortakommanden i den europeiska självförsörjningsgraden har blivit påtaglig under de avlöpande kriserna under årtiondets början. Kan EU förse sina medborgare med tillräcklig mängd vaccin och medicin? Har Europa förutsättningar och tekniskt kunnande kring nödvändig teknologi för en drastisk utbyggnad av förnybar energi och omställning av vår industri? Kan EU:s medlemsländer producera tillräckligt med vapen och ammunition för att inte bara klara ett väpnat angrepp mot dess medlemsländer men också för att förse andra utsatta länder med försvarsmateriel? Svaret på dessa frågor har allt för ofta lämnat mer att önska och är något som både EU-kommissionen själv och EU:s medlemsländer vill fokusera på under den kommande mandatperioden. Rent konkret väntas EU-kommissionen bygga vidare på den industriplan för den gröna given som lanserades 2023. Därtill väntas förslag komma som riktar in sig på administrativa lättnader och påskyndande processer, möjliga synergier mellan fler finansieringsprogram, så som *Horisont Europa*, *CEF*, och *LIFE* och kompetensförsörjning inom den gröna industrin. Här finns både fördelar som SBHSS ägare behöver bevaka och försöka dra nytta av, men också risker som Småland-Blekinge-Hallands regioner behöver förhålla sig till och kan bedriva påverkansinsatser kring.

Energi

Den kommande mandatperiodens fokus på energifrågor väntas delvist fortsätta på inslagen väg från föregående år. Omställning till en högre grad av förnybar energi och utfasning av fossila energikällor behöver fortsätta för att EU ska nå klimatmålen för 2030 och 2050. I och med att delmålet till 2040 kommer att fastställas av nästa EU-kommission, kan ny lagstiftning komma att behöva revideras på liknande sätt som den så kallade *Fit-for-55-lagstiftningen*. SBHSS ägare har genom bland annat sin energiposition, goda möjligheter att delta och påverka de europeiska diskussionerna på dessa områden. Det blir därutöver viktigt för SBHSS att bevaka och föra fram synpunkter kring europeiska stödmöjligheter för utbyggnad av förnybar energi, implementeringen av de lagstiftningsakter som redan beslutats om på europeisk nivå. Ett exempel är bioenergens applikationer på områden som kanske inte är lämpliga att elektrifiera, och där den kan bidra till en ökad självförsörjningsgrad, så som inom försvarssektorn.

Infrastruktur och transport

Samhällelig säkerhet och motståndskraft är två begrepp som väntas bli särskilt viktiga vad gäller infrastruktur och transport. För att EU:s medlemsländer ska kunna stå emot både väpnade angrepp och naturkatastrofer behöver redundans och motståndskraft byggas in i de europeiska transportnäten och den fysiska infrastrukturen. Eftersom mycket av de europeiska finansiella besluten på dessa områden ligger fast till åtminstone nästa budgetperiod (2028–2034), kommer nästkommande mandatperiod inledningsvis fokusera på synergier mellan existerande program för att göra infrastruktur och transportnätverk mer hållbara och motståndskraftiga. Inför diskussionen som kommer att föranleda beslut om den nya långtidsbudgeten, kan SBHSS ägare komma att spela en viktig roll för att föra fram de sydsvenska perspektiven inom dessa frågor. Inte minst vad gäller strategiska hänsynstaganden i och med det svenska Nato-inträdet.

Viktiga frågor

- Lagstiftningsakter med bäring på energi, industri, infrastruktur och transport.
- Delta i de formativa diskussionerna kring ny policy på dessa områden för att gynna sydsvenska intressen.

3. Övriga områden

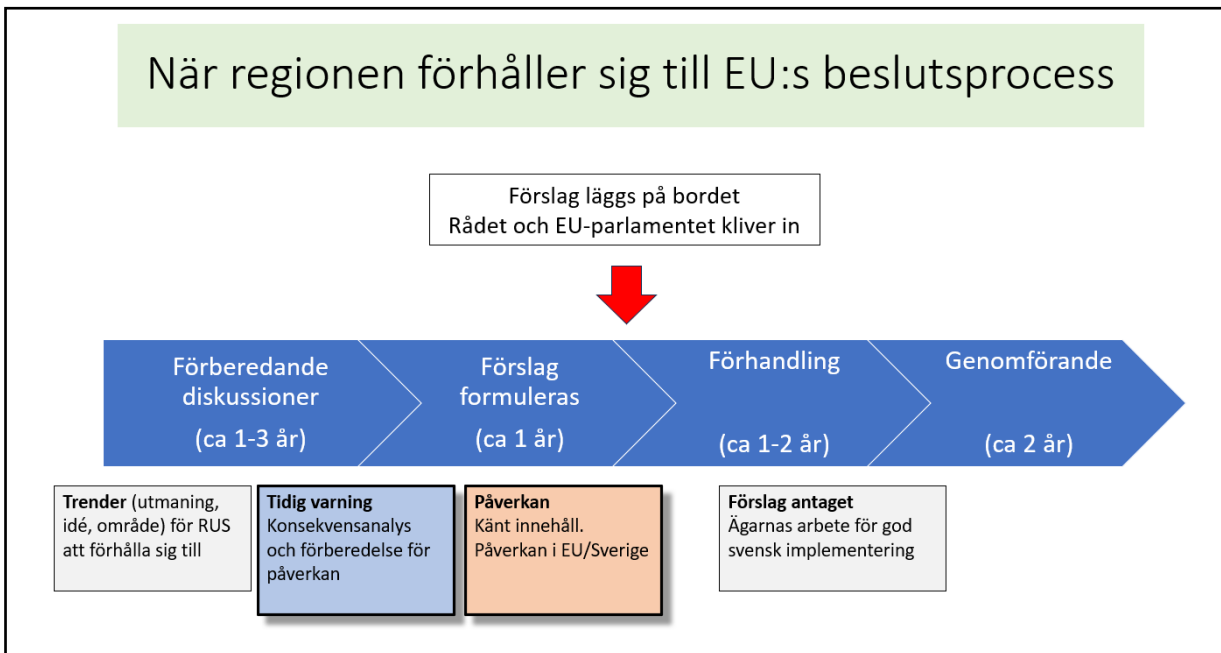
3.1 Europas strategiska självförsörjning – STEP

Redan förra året presenterades *Strategic Technologies for Europe Platform* (STEP). STEP innebär en omfördelning av EU:s budget där medel styrs om mot att utveckla strategiskt viktiga teknologier. Många av EU:s sektorsprogram och EU:s struktur- och investeringsfonder kommer revideras och vissa program fylls på med nya medel. Redan i juni 2024 presenterar EU-kommissionens en guide för hur resterande medel i sammanhållningspolitiken kan användas fram till den nya programperioden som börjar 2028, och här presenteras hur projekt som fokuserar på STEP (bioteknik, förnybara teknologier och avancerad digitalisering) kan få upp till 100-procentig finansiering, utan medfinansieringskrav. Förutom möjligheterna STEP erbjuder håller vi även ögonen på hur prioriteringen i budget påverkar andra program och investeringar.

Bilaga 1. Lista över policy i EU:s beslutsprocess

Det är allmänt accepterat att EU:s beslutsprocess startar långt innan ett förslag läggs på bordet och förhandlingar inleds samt att det är i den tidiga delen som vi har störst möjlighet att göra vår röst hörd. Nedan bild illustrerar Brysselkontorets signalsystem till ägarna. Signalerna identifierar tidiga långsiktiga trender, till när det är dags för att vidta åtgärder eller förbereda sig för att implementera nya regler. De flesta delar i beslutsprocessen involverar med fördel en dialog mellan nationell och regional nivå.

Tidsangivelserna för de olika faserna i beslutsprocessen är en uppskattning och kan variera. På samma sätt kan vårt engagemang variera tidsmässigt. Till exempel kan påverkan i vissa fall ske redan från start.

Långsiktiga trender är osäkra och diskuteras endast i övergripande termer. I listan nedan lyfts istället EU-policy som ägarna bör förhålla sig till det kommande året. Den sista fasen, när ett förslag är antaget och endast svensk implementering återstår, tas inte upp här. Dels för att informationen redan kommunicerats, dels för att listan skulle bli för lång.

TIDIG VARNING	PÅVERKAN
	Gröna och blå näringar: Ej presenterade initiativ inom "Från-jord-till-bord"-strategin, så som förslag om bekämpningsmedel i jordbruket
Gröna och blå näringar: Kompensationssystem för kollagring i mark	
Gröna och blå näringar: Jordhälsa	
Gröna och blå näringar: Proteinstrategin	
Gröna och blå näringar: Jordbrukspolitiken (Långtidsbudgeten 2028–2034)	
Gröna och blå näringar: Blå giv / Vattenresiliens	

TIDIG VARNING	PÅVERKAN
Hälsa: lagstiftning för kritiska läkemedel	Hälsa: förstärkning av integrerade barnskyddssystem i EU för ökad samverkan mellan myndigheter och tjänster
Hälsa: strategi för ökad arbetskraft i sjukvården	
Digitalisering: nya EU-regler behövs för att ta itu med digitalt beroende	Digitalisering: AI-pakten
Digitalisering: nya ramar och regler för telekomsektorn	
Digitalisering: reglering av digitala nätverk (DNA)	
Digitalisering: Vitbok för att bemästra EU:s behov av digital infrastruktur	
Klimat och säkerhet: Energiunionen	Klimat och säkerhet: Klimatmålen för 2040
Klimat och säkerhet: CEF 2028–2034	
Klimat och säkerhet: En Industriell giv	
Klimat och säkerhet: EU:s försvarsindustriella strategi	